

การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดสิงห์บุรี

สิริกร เอกธีรธรรม

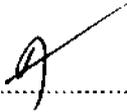
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2550

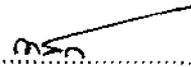
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติใน
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี เสนอโดยนางสิริกร เอกธีรธรรม เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

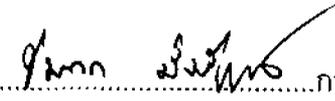

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(อาจารย์ตระกูล จันทสุนทร)
วันที่ 7 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เหมือนนิล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะขันหมาก)

.....กรรมการ
(นายแพทย์อัษฎางค์ รวยอาจิณ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด มั่นสัมฤทธิ์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เต๊ะชันหมาก นายแพทย์อัมรินทร์ รวยอาจณ
ชื่อนักศึกษา	สิริกร เอกธีรธรรม
สาขาวิชา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนา 2) การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา และ 3) การปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนสำคัญในการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ คือ บุคลากรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 10 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยและพัฒนา จำนวน 3 คน โดยใช้กระบวนการจัดการชุมชนแนวปฏิบัติ คือ 1) การจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกรอบในการวิจัยและพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในปัจจุบันสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรีไม่มีการจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติอย่างเป็นทางการ ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติ และไม่มีการเก็บรวบรวมความรู้ไว้เป็นคลังความรู้ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีสาเหตุมาจากบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเรียนรู้เรื่องชุมชนแนวปฏิบัติ ขาดทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติ ไม่มีการกำหนดเวลาและรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้บุคลากรปฏิบัติ ขาดการจดบันทึก ขาดผู้รับผิดชอบเก็บรวบรวมความรู้ และมีความต้องการการพัฒนาโดยให้มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง พัฒนาทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากการทำงาน จัดเวลาให้บุคลากรได้รวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเก็บรวบรวมความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้เป็นคลังความรู้ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนแนวปฏิบัติ 2) การจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ 3) การฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติ และ 4) การเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปสร้างเป็นคลังความรู้ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี

3. ผลการพัฒนาตามแนวทางและวิธีการข้างต้น คือ 1) มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดการความรู้และชุมชนแนวปฏิบัติ 1 ครั้ง 2) สามารถจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี 1 ชุมชนคือ "ชุมชนนักพัฒนา 5 ส" โดยได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนตามองค์ประกอบของชุมชนแนวปฏิบัติ 3) สมาชิกชุมชนนักพัฒนา 5 ส สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง 4) มีการเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้เป็นคลังความรู้ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรีที่พร้อมให้บุคลากรอื่น ๆ สามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปพัฒนาต่อได้ 1 เรื่อง คือ แนวทางการพัฒนา 5 ส ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี โดยมอบหมายให้กลุ่มงานพัฒนาบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำคลังความรู้ และ 5) ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการวิจัยและพัฒนาได้นำวิธีการของชุมชนแนวปฏิบัติไปใช้ในการพัฒนางานที่รับผิดชอบ ได้แก่ งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ งานสุขภาพจิต และงานทันตสาธารณสุข

guidelines for the community practice style, 2.3) training practice in learning exchange in the style of community of practice, and 2.4) collecting knowledge resulting from learning exchange to be built as a knowledge bank for the Sing Buri Provincial Public Health Office.

3. the result according to the aforementioned guidelines and methods were as follows: 3.1) operational training in regards to knowledge and community of practice management was held one time, 3.2) able to set 1 community practice organization concretely in the Sing Buri Provincial Public Health Office, i.e. "five 's' developer community", the roles of the community members were set according to the component of the community practice style, 3.3) the "five 's' developer community" members were able to exchange their learning of community practice correctly, 3.4) knowledge collected from learning exchange i.e. "five 's' for developmental guideline" was kept as a knowledge bank for the Sing Buri Provincial Public Health Office for others interested to study and further develop this responsible fell under the control of the personnel developmental work group, and 3.5) the insiders in this research and development implemented the community practice style for developing their job responsibilities : non-communicable disease control, mental health, and dental public health.

Thesis Title Community Practice Development in the Sing Buri Provincial Public Health Office

Thesis Advisors Asst. Prof. Dr. Kasak Tehkhanmak
 Medical Doctor Asadang Ruay-ajin

Name Sirikorn Ektheeratham

Concentration Development Strategy

Academic Year 2008

ABSTRACT

This research and development aims to develop the community practice organizational method in Sing Buri Provincial Public Health Office. This program comprised 3 steps consecutively that is 1) studying current state, problems, and needs for development, 2) creating guidelines and methods for development, also setting key performance indicators for development, and 3) developmental activity practice by using participatory action research mainly emphasizing participation from all insiders in this program, i.e. 10 personnel officers in Sing Buri Provincial Public Health Office and 3 others involved, using the community practice process: 1) setting community of practice, 2) learning exchange, and 3) data collection as a frame of research and development.

The findings showed that:

1. the Sing Buri Provincial Public Health Office currently has no concrete implementation of the community practice, organizational method, no learning exchange in the community practice style, no knowledge collection as a knowledge bank for the Sing Buri Provincial Public Health Office. This resulted from a lack of learning opportunities regarding the community practice style for most personnel officers, a lack of skill in learning exchange for the community practice style, no time setting and learning exchange form for the personnel officers to practice, no recording, no persons responsible for collecting knowledge. There was need of development in creating knowledge and correct understanding, learning exchanging skills in the community practice style in order to exchange learning and work experience, setting time for personnel officers to exchange their learning and distributing it in the knowledge bank of the Sing Buri Provincial Public Health Office.

2. main guidelines and methods comprised: 2.1) creating knowledge and understanding regarding the community practice style, 2.2) establishing organizational

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก และนายแพทย์อัษฎางค์ รวยอาจิณ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เหมือนนิล ประธานกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมนาด มั่นสัมฤทธิ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาและชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงด้วยความเคารพยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายแพทย์ไพศาล ดั่นคุ้ม นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี นางทิพวรรณ สอนสะอาด หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาบุคลากร นางรัตนา ดริสาร นักวิชาการสาธารณสุข 7 ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี และบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรีทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในครั้งนี้เป็นอย่างดี คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อลออ คุณแม่สมบุญ หอมเนียม และขอขอบคุณ นายอภิชา เอกธีรธรรม นางสาวอาภากร เอกธีรธรรม เด็กหญิงชุตากานต์ เอกธีรธรรม สามีและบุตร ที่ช่วยเหลือเกื้อหนุนและเป็นกำลังใจจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สิริกร เอกธีรธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	9
ชุมชนแนวปฏิบัติ.....	12
การจัดการความรู้.....	17
การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม.....	22
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	28
บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	40
คำถามการวิจัย.....	40
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	40
วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
สภาพปัจจุบันของชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสิงห์บุรี.....	46
ปัญหาและความต้องการการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	54

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา	
ชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	58
คำถามการวิจัย.....	58
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	58
วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
แนวทางและวิธีการในการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ	
ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	61
ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ	
ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	62
บทที่ 5 การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	65
คำถามการวิจัยและพัฒนา.....	65
วัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา.....	65
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	65
การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	66
ผลการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี...	72
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ	
ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	84
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	86
สรุปการวิจัย.....	86
อภิปรายผลการศึกษา.....	89
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	96
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	111

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพ 1	ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา.....	6
ภาพ 2	โครงสร้างการแบ่งงานภายในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	11
ภาพ 3	กระบวนการและขั้นตอนของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ.....	27
ภาพ 4	เปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	29
ภาพ 5	การจัดวงสนทนาในการประชุมกลุ่ม.....	35
ภาพ 6	การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549.....	44
ภาพ 7	การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2550.....	60
ภาพ 8	การบรรยาย เรื่องชุมชนแนวปฏิบัติ วันที่ 24 - 25 เมษายน 2550.....	69
ภาพ 9	ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติ 4 ครั้ง.....	71

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	11
ตาราง 2	หน่วยงานและสถานบริการสาธารณสุขในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสิงห์บุรี ปี พ.ศ. 2550.....	12
ตาราง 3	คุณลักษณะ.....	46
ตาราง 4	ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ.....	47
ตาราง 5	การปฏิบัติของบุคลากรด้านการจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ.....	48
ตาราง 6	ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง ชุมชนแนวปฏิบัติ.....	48
ตาราง 7	ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	49
ตาราง 8	การปฏิบัติของบุคลากรด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	50
ตาราง 9	ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	50
ตาราง 10	ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการเก็บรวบรวมความรู้.....	52
ตาราง 11	การปฏิบัติของบุคลากรด้านการเก็บรวบรวมความรู้.....	53
ตาราง 12	ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการสนับสนุนให้มีการเก็บรวบรวมความรู้...	53
ตาราง 13	สรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติ ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	56
ตาราง 14	แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน แนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.....	63
ตาราง 15	ผลการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติด้านการจัดตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ.....	73
ตาราง 16	ผลการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	73
ตาราง 17	ผลการพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติด้านการเก็บรวบรวมความรู้.....	74
ตาราง 18	บันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนแนวปฏิบัติ.....	75